

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Wstęp	9

I. LUDZIE I ICH ZNAKI

1. Górnoślązacy/Ślązacy – Andrzej Michalczyk	15
2. Polacy: zmagania z etosem – Bernard Linek	19
3. Niemcy: od kulturowego przywództwa do fascynacji i sentymentu – Barbara Kalinowska-Wójcik	25
4. Czesi – słowiańscy bracia? – Józef Szymeczek	31
5. Żydzi: od edyktu emancypracyjnego do zagłady – Barbara Kalinowska-Wójcik	35
6. „Lutry” i „kociki” – Dorota Kurpiers	40
7. Cyganie/Romowie/Sinti – ludzie niechciani – Barbara Kalinowska-Wójcik	44
8. Magnaci górnośląscy – Bernard Linek	49
9. Górnicy i ich etos pracy – Beata Piecha-van Schagen	53
10. <i>Volksdeutsch/folksdojcz</i> , czyli „dziadek z Wehrmachtu” – Andrzej Michalczyk	57
11. Kresowianie i ich Kresy Wschodnie – Bogusław Tracz	61
12. Górnośląski orzeł – Bernard Linek	65
13. Język, dialekt, gwara, godka – Monika Choroś	69
14. Górnośląska pobożność – Dorota Kurpiers	73
15. Symbole kulinarne – Beata Piecha-van Schagen	77
16. Odra – rzeka graniczna? – Bernard Linek	81
17. Olza – rzeka kraju rodzinnego – Leokadia Drożdż	85
18. „Kraj pod Krzyżem” – slogan reklamowy prowincji górnośląskiej – Juliane Haubold-Stolle	89
19. Górnośląski regionalizm – od Ligonii do „Śląska” – Beata Piecha-van Schagen	92
20. Rodło – symbol Polski, do której dążymy... – Barbara Kalinowska-Wójcik	97
21. Wieża Piastowska w Opolu – logo z przeszłością – Bernard Linek	101
22. Spodek – Bogusław Tracz	104

II. ŚWIĘCI I BOHATEROWIE

23. Strzygi, utopiec i inni... – Beata Piecha van Schagen	109
24. Duchowość górnicza – św. Barbara i Skarbnik – Beata Piecha-van Schagen	113
25. Święty Jacek i błogosławiony Czesław – Dorota Kurpiers	117
26. Święta Jadwiga Śląska – symbol i inspiracja – Dorota Kurpiers	120
27. Piastowie górnośląscy i ich życie po życiu – Maximilian Eiden	123
28. Święty Jan Nepomucen – sentyment do przeszłości – Dorota Kurpiers	128
29. Zbójnicy: Ondraszek, Eliaz i Pistulka – Beata Piecha-van Schagen	131
30. Hohenzollernowie: zdobywcy i panowie – między kalkulacją władzy a modernizacją – Maximilian Eiden	135
31. Friedrich Wilhelm v. Reden – pionier przemysłu – Maximilian Eiden	139
32. Karol Goduła – górnośląski król cynku i węgla – Barbara Kalinowska-Wójcik	142
33. Josef v. Eichendorff – Wojciech Kunicki	146
34. Książd Norbert Bonczyk – „śląski Homer” – Barbara Kalinowska-Wójcik	149
35. Karol Miarka – ikona polskiego odrodzenia narodowego Górnego Śląska – Andrzej Michalczyk	153
36. Cesarz Franz Josef – przykład cieszyński – Leokadia Drożdż	157
37. Michejdowie – marsz przykaszniaków do Polski – Józef Szymeczek	161
38. Emin Pasza – Górnoślązak w Afryce – Barbara Kalinowska-Wójcik	166
39. Od Ficka do Kapicy – walka księży z alkoholizmem – Dorota Kurpiers	170
40. Ewa Thiele-Winckler: Matka Eva – Mutterliczka z Miechowic – Barbara Kalinowska-Wójcik	174
41. Wojciech Korfanty i jego legenda – Jan F. Lewandowski	178
42. Petr Bezruč – błędna skała poezji czeskiej – Józef Szymeczek	182
43. Błogosławiony ks. dr Emil Szramek – kapłan ziemi śląskiej – Barbara Kalinowska-Wójcik	186
44. Eduard Pant – próba kreacji symbolu – Sebastian Rosenbaum	190
45. Heydebreck i Schlageter – bohaterowie nazistowskie – Grzegorz Bębniak	194
46. Antek i Francek: humor proletariacki jako specjalność górnośląska – Sebastian Rosenbaum	198
47. Wincenty Pstrowski – przodownik pracy – Bogusław Tracz	202
48. Jerzy Ziętek – nasz Jorg – Bogusław Tracz	206
49. Edward Gierak – Bogusław Tracz	210
50. Czaja i Hupka – dwa przykłady górnośląskich „odwetowców” z RFN – Sebastian Rosenbaum	214
51. Bohaterowie kina śląskiego – Jan F. Lewandowski	218
52. <i>Cholonek</i> , czyli <i>dobry Pan Bóg z gliny Janoscha</i> – Wojciech Kunicki	221
53. Ernst Wilimowski i inni górnośląscy bohaterowie niemieckiej reprezentacji piłkarskiej – Andrzej Michalczyk	223
54. Ryszard Riedel i śląski blues – Bogusław Tracz	227
55. Adam Małysz – „Leć Adam, leć” – Grzegorz Bębniak	231
56. Proboszcz górnośląski, czyli „pan parafii” – Andrzej Michalczyk	234
57. Nobliści górnośląscy: między dowartościowaniem regionu a dyskursem wielokulturowości – Sebastian Rosenbaum	239

III. MITY I TRADYCJE

58. Korona św. Wacława, czyli o utraconych prawach i odnalezionym państwie – Józef Szymeczek	245
59. Nęcza górnośląska – Bernard Linek	249
60. Niemiecka misja kulturowa na Górnym Śląsku – Kai Struve	252
61. Ziemie Odzyskane a Polska Piastowska – Kai Struve	254
62. Augustin Weltzel i górnośląscy dziejopisarze – Sebastian Rosenbaum	257
63. W cieniu Freytaga – niemiecki obraz regionu w XIX w. – Wojciech Kunicki	262
64. Jan III Sobieski w drodze pod Wiedeń – Bernard Linek	265
65. <i>Kulturkampf</i> – Kai Struve	270
66. Agitacja wielkopolska i Hakata – Kai Struve	273
67. Pamięć walki plebiscytowej i powstań śląskich – Juliane Haubold-Stolle	277
68. Górnośląski <i>Selbstschutz</i> : niemiecka obrona militarna obszaru plebiscytowego i jej późniejszy obraz – Juliane Haubold-Stolle	281
69. Autonomia śląska – Sebastian Rosenbaum	284
70. <i>Wyrąbany chodnik</i> – proza Gustawa Morcinka – Leokadia Drożdż	288
71. Od <i>Wiatru od Wschodu</i> do „ostatniej” Polki – niemiecki obraz regionu w XX w. – Wojciech Kunicki	292
72. Wypędzenie – Bernard Linek	295
73. Tragedia Górnośląska – Sebastian Rosenbaum	299
74. Górny Śląsk według Kutza – Jan F. Lewandowski	304
75. „Katanga” i „Geweksy”, czyli socjalistyczne Eldorado – Bogusław Tracz	307

IV. ŚWIĘTA I RYTUAŁY

76. Chrzest, pierwsza komunია, bierzmowanie – Dorota Kurpiers	313
77. Boże Ciało – Dorota Kurpiers	317
78. Pielgrzymki na Górę Św. Anny, do Piekar Śląskich i Częstochowy – Dorota Kurpiers	320
79. Święta narodowe Cesarstwa Niemieckiego: urodziny cesarza i <i>Sedantag</i> – Bernard Linek	324
80. Wycieczki zielonoświątkowe Polaków do Krakowa – Bernard Linek	329
81. Pierwszy Maja – Bogusław Tracz	333
82. <i>Bergfest</i> i święta zakładowe – Beata Piecha-van Schagen	337
83. Imieniny marszałka Józefa Piłsudskiego – Andrzej Michalczyk	341
84. Dzień Konstytucji – święto narodowe Republiki Weimarskiej – Bernard Linek	345
85. Urodziny Hitlera – Piotr Solga	349
86. „Chrzty” nazewnicze i inne zmiany nazw miejscowych – Monika Choroś	354
87. Tydzień Ziem Zachodnich – Bogusław Tracz	358
88. 22 Lipca i inne święta Polski Ludowej – Bogusław Tracz	363
89. Gorolski Święto i Święto Trzech Braci – Leokadia Drożdż	367
90. Świniobicie – Bogusław Tracz	371
91. Byzuchy i pakiety z „Rajchu” – Sebastian Rosenbaum	374

V. MIEJSCA

92. Górny Śląsk – Horní Slezsko – Oberschlesien: próba osadzenia terytorium w czasoprzestrzeni kulturowej – Bernard Linek	379
93. Wrocław (Breslau) – Wojciech Kunicki	384
94. Trójkąt Trzech Cesarzy – Barbara Kalinowska-Wójcik	387
95. Zaolzie: korzenie i owoce – Józef Szymeczek	391
96. Góra Św. Anny – sporne serce Górnego Śląska – Juliane Haubold-Stolle	396
97. „Rajch” – ziemia obiecana Górnoślązaków? – Andrzej Michalczyk	400
98. Pomniki poległych w I i II wojnie światowej – Juliane Haubold-Stolle	405
99. „Krwawiąca granica” (<i>Blutende Grenze</i>) – Juliane Haubold-Stolle	408
100. <i>Sender Gleiwitz</i> i początek wojny – Grzegorz Bębnik	411
101. Wieża spadochronowa – Grzegorz Bębnik	415
102. KL Auschwitz i jego podobozy – Grzegorz Bębnik	419
103. Cienie obozów (Łambinowice, Świętochłowice) – Bernard Linek	423
104. Zagłębie Dąbrowskie („Czerwone Zagłębie”) – Sebastian Rosenbaum	427
105. Krajobraz industrialny – Sebastian Rosenbaum	430
106. Pomnik Powstańców w Katowicach – Grzegorz Bębnik	433
107. Pomnik Bojownikom o Polskość Śląska Opolskiego – Piotr Solga	436
108. Dziewięciu z „Wujka” – Bogusław Tracz	440
109. Górnośląskie kluby sportowe: Ruch Chorzów i Górnik Zabrze – Grzegorz Bębnik	444
110. Stadion Śląski i Park Kultury i Rozrywki w Chorzowie – Grzegorz Bębnik	449
Bibliografia	453
Wykaz źródeł ilustracji	454
Indeks osób	463
Indeks nazw geograficznych	473
Informacja o autorach	481
Summary/Zusammenfassung/Resumé	483